

to teren prawnie chroniony. Informacja taka jest konieczna dla zabezpieczenia rezerwatu przed zaśmiecaniem i dewastacją.

Jan Morawski, Zbigniew Gardziel, Jerzy Nowak

PIŚMIENICTWO

Aleksandrowicz Z., Drzał M., Kozłowski S. 1975 *Katalog rezerwatów i pomników przyrody nieożywionej w Polsce*. Studia Naturae Ser. B, nr 26.

Jahn A. 1956 *Wyżyna Lubelska*. Pr. geogr. IG PAN nr 7.

Łomnicki A. M. 1890 *Atlas Geologiczny Galicji*. Tekst do zeszytu dziesiątego. Cz. 2. Komis. Fizjogr. AU. Kraków.

Morawski J., Gardziel Z., Nowak J. 1976 *Charakterystyka form skalnych rezerwatu „Piekielko” koło Tomaszowa Lubelskiego*. Fol. Soc. Sc. Lub., vol. 18, geogr. 2.

Trejdosiewicz J. 1883 *O utworach trzeciorzędowych gubernii lubelskiej*. Pamiętnik Fizjogr. t. 3.

Turnau-Morawska M. 1950 *Spostrzeżenia, dotyczące sedymentacji i diagenety sarmatu Wyżyny Lubelskiej*. Annales UMCS, Sec. B, vol. IV.

Wilgat T. 1974 *Zmiany środowiska geograficznego i jego ochrona w województwie lubelskim*. Przewodnik XII Ogólnopolskiego Zjazdu PTG Lublin 28—31. VIII. 1974 r. Lublin.

O potrzebie utworzenia rezerwatu leśnego w Górach Piłackich

Na północno-wschodnim skraju Pojezierza Elckiego, w bliskim sąsiedztwie Puszczy Boreckiej, leżą Góry Piłackie, obszar z wielu względów zasługujący na ochronę. Nazwę swą zawdzięczają one bardzo charakterystycznej fizjonomii podobnej do obszaru podgórskiego. Silnie pofalowany teren składa się z pasm wzgórz przebiegających z południowego-zachodu na północny-wschód. Są to przeważnie moreny utworzone z warstwowych piasków i żwirów. Piaszczyste lub żwirowe wzgórza porasta najczęściej bór sosnowo-świerkowy, a stosunkowo rzadko sosnowy. Drzewostan budują sosna i świerk z nieliczną domieszką osiki *Populus tremula*, brzozy *Betula verrucosa*, dębu szypułkowego *Quercus robur*. Maksymalna wysokość wzgórz dochodzi do 219 m n.p.m., a liczne wyniosłości przekraczają 50 m (wysokości względnej). Nierzadko spotyka się wyniosłości rzędu 80—100 m (Kondracki 1972). Góry Piłackie ukształtowane zostały pod wpływem lodowca w fazie VII zlodowacenia

bałtyckiego. Wrażenie krajobrazu podgórskiego stwarza nie tylko zróżnicowana rzeźba lecz także nagromadzenie glazów narzutowych. Wg Kondrackiego, na powierzchni 50 ha naliczono około 5000 glazów. Fizjonomicznie obszar Gór Piłackich (powierzchnia leśna 1400 ha) należy do „Mazur Garbatych”, którym to terminem obejmuje się teren sięgający aż po leżące na wschodzie Góry Audyniskie i Góry Szeskie.

Dotychczasowe badania fitosocjologiczne prowadzone przez Zakład Botaniki ART wskazują na możliwość zaliczenia Borów Piłackich do kilku zespołów klasy *Vaccinio-Piceetea*. Oprócz typowo wykształconych dla Działu Północnego takich zespołów jak bór chrobotkowy *Cladonio-Pinetum* i bór z goryszem sinym *Peucedano-Pinetum* można wydzielić typowy dla północno-wschodniej Polski bór mieszany *Pino-Quercetum subboreale*, zajmujący wgłębienia między wzgórzami.

Odrębną postać borów tworzą świerczyny z niewielką domieszką sosny, osiki oraz jarzębiny tworzącej niższe piętro drzewostanu. Świerczynę Gór Piłackich J. B. Faliński (*Mapa Roślinności Potencjalnej Pojezierza Mazurskiego* 1971) zalicza tymczasowo do zespołu *Quercopiceetum subboreale*. Obecnie problem wydzielenia północnopolskiego boru mieszanego wilgotnego *Quercopiceetum* jest jednak problemem dyskusyjnym (Matuzkiewicz 1967).

Bory Gór Piłackich żywią szereg interesujących i chronionych (łącznie 11 gatunków) roślin. Liczne są gruszycki zielonawa *Pirola chlorantha*, mniejsza *P. minor*, okrągłolistna *P. rotundifolia*, jednostronna *P. secunda*, jednokwiatkowa *P. uniflora*. Występują chronione storczyki jak np. podkolan biały *Platanthera bifolia*, tajeża jednostronna *Goodyera repens*. Na zboczach wyrastają objęte ochroną gatunkową sasaniki: otwarta *Pulsatilla patens*, łąkowa *P. pratensis*, zwyczajna *P. vulgaris*. W runie boru chrobotkowego spotyka się chronioną płucnicę islandzką *Cetraria islandica*, piękny chrobotek *Cladonia alpestris* oraz interesujący wątrobowiec *Ptilidium ciliare*. W zboczowych partiach borów można znaleźć podlegające ochronie widłaki: jałowcowaty *Lycopodium annotinum*, splaszczony *L. complanatum* i wroniec *L. selago*. W zboczowych świerczynach, gdzie ubóstwo roślin runa rekompensują paprocie z rodzaju narecznica *Dryopteris* oraz chroniona paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*, bardzo dobrze wykształcona jest warstwa mszaków. Wśród mszaków na czoło listy wysuwają się gatunki z rodzaju merzyk *Mnium* oraz wątrobowce *Lophocolea bidentata* i *L. heterophylla*.

Ze względu na duże wartości krajobrazowo-geologiczne, swoistą postać zespołów roślinnych, duże nagromadzenie objętych ochroną gatunkową roślin, Góry Piłackie zostały uwzględnione wśród projektów przyszłych rezerwatów woj. olsztyńskiego. (J. Panfil, B. Polakowski 1972). Za ochroną leśną jak i krajobrazową przemawia ponadto kilka względów ogólnoprzyrodniczych:

1. masowy udział świerka w zespołach borowych jak i tworzenie włas-

- nej asocjacji sugeruje utrzymanie istniejącego stanu rzeczy jako obiektu wskaźnikowego dla przyszłej działalności gospodarczej,
2. poznanie ekologii tego typu borów może mieć istotne znaczenie dla podniesienia produktywności ekosystemów występujących na skrajnie ubogich, piaszczystych siedliskach,
  3. ewentualne odlesienie mogłoby spowodować erozję powierzchniową wzgórz utworzonych z piasków i żwirów.

Właśnie w krajobrazie morenowym północno-wschodniej części Pojezierza Mazurskiego, gdzie świerk (w odmianie borealnej) stanowi wśród drzew bardzo silną dominantę, obserwacja wpływu świerka na wykształcanie się zbiorowisk borowych mogłaby dać cenne wskazówki, co do dalszej ingerencji człowieka w wewnętrzne układy zbiorowisk jak i przeciwdziałania nadmiernemu „zaświerczeniu” drzewostanów. Stąd też projekt utworzenia rezerwatu zasługuje w pełni na poparcie i szybką realizację.

Zbigniew Endler

PIŚMIENNICTWO

Faliński J. B. 1971 *Methodical basis for Map of Potential Natural Vegetation of Poland*. Acta Soc. Bot. Pol. vol. XL nr 1.

Kondracki J. 1972 *Polska Północno-Wschodnia*. PWN, Warszawa.

Matuszkiewicz W. 1967 *Przegląd systematycznych zbiorowisk roślinnych Polski*. W: Scamoni A. *Wstęp do fitosocjologii praktycznej*. Warszawa.

OCHRONA ROŚLIN

Wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* na Pomorzu Zachodnim

Spośród szeregu roślin, reprezentujących we florze naszego kraju element atlantycki, wiciokrzew pomorski *Lonicera periclymenum* jest jednym z najpiękniejszych gatunków, przede wszystkim dzięki rzucającym się w oczy, pachnącym kwiatostanom (ryc. 1). Jest to krzew, którego łodygi mogą się wspinać do wysokości kilku metrów. Należy do pnączy, grupy roślin bardzo nielicznej w naszych lasach. Intensyfikacja gospodarki leśnej, połączona z szeroko zakrojonymi pracami melioracyjnymi na terenach bagiennych — ostoi tego gatunku, a także wzrost